

Monumentnummer*: 512578

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 14 september 1999
Kadaster deel/nr 82791/46

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Tytsjerk Tytsjerksteradiel Fryslân

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Hardegarijp I 1365

Omschrijving**

Inleiding

In eclectische trant gebouwde Nederlands Hervormde KRUIKERK en aangebouwde TOREN met neorenaissance ornamentiek. De oorspronkelijke achttiende eeuwse zaalkerk is in 1892 verbouwd tot kruiskerk, met een transept en absis. Een gevelsteen uit 1716 in de voorgevel verwijst naar de oude zaalkerk. Op de steen is een wapen met haan en lelie afgebeeld en het opschrift: `Favente Deo ter Opt Max Aedes Haec Sacra Ab Incolis Huius Vici Exstructa Anno Domini CDDCCXVI Hectore Wilhelmo:a Glinstra Territorii Praetore`.

De tekst op de gevelsteen in de absis wijst op de verbouwing van 1892: `Den 20 juli 1892 is de eerste steen van het nieuwe gedeelte dezer kerk gelegd namens de kerkvoogden A.J. Inia-W.H. van der Meer, G.W. van der Wielen door den eerstgenoemde adm. kerkvoogd`. Inwendig is de kerk in 1949 geheel gewijzigd, waarbij alleen de preekstoel, het doophek, en het orgel intact zijn gebleven. De toren is in 1905 gebouwd naar een ontwerp van de architect W.C. de Groot (1853-1939) en verving een oudere toren.

De kerk staat iets buiten het dorp en maakt deel uit van een complex bestaande uit, na 1945 sterk gewijzigde en uitgebreide, pastorie en schoolgebouwen. Rondom de kerk ligt een eenvoudige met een heg omheinde begraafplaats.

Omschrijving

De kruiskerk is opgetrokken in bruinrode baksteen en heeft een vijfzijdige absis. De zadeldaken van het schip en transept en het vijfzijdige schilddak boven de absis zijn gedekt met blauwe geglazuurde Friese golfpannen. In de dakschilden van het schip bevinden zich vier kleine kajuiten onder tentdakjes; gootlijst op geprofileerde gootklossen; fries van gekleurd siermetselwerk. De gevels van het

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

transept en de absis staan op een gemetselde plint in donkerbruine baksteen; zware staafankers in alle gevels. De geveltop van de voorgevel is voorzien van vlechtingen en wit geschilderde natuurstenen aanzetstenen en dekplaten, evenals de schoudergevels van het transept die met speklagen zijn gedecoreerd. Op de schouders sierbollen met smeedijzeren decoraties. De tuit is versierd met getand pleisterwerk en bekroond met een fronton.

In de gevels van het schip zijn aan elke kant drie rondboogvensters met negentiende eeuwse tracerings; identieke, maar iets grotere vensterpartijen in het transept; in de absis zijn ze gedicht. Alle vensters met witte aanzet- en sluitstenen en gekleurd glas-in-lood. De grindbetonnen vensterbanken zijn van later datum.

De TOREN die centraal tegen de westgevel van de kerk is geplaatst, is opgetrokken op een plint van ruw gehakte natuursteen, op een vierkante plattegrond in bruinrode baksteen afgewisseld met sierbanden van gele baksteen. Op de nok van het achzijdige tentdak staat een achtkantige slanke spits met uivormige insnoering; weerhaan; dak en spits zijn gedekt met leien in Maasdekking; fries en gootlijst als die van de kerk, maar met rijker gedecoreerde gootklossen. In de zuidgevel bevindt zich de zware opgeklampte rondboog toegangsdeur met decoratief smeedijzeren hang- en sluitwerk, binnen een lijst van massieve natuurstenen blokken. Boven deze lijst een gevelsteen tussen klauwstukken met voluutdecoraties en frontonbekroning. De tekst op de gevelsteen luidt: 'Den 28 september 1905 is den eersten steen van deze nieuwe toren gelegd door: J.G. Dillema, F.H. v.d. Veen en S.A. Visser Kerkvoogden'.

In de gevels van de toren korfboogvormige spaarvelden, waarin van beneden naar boven: drie rechtgesloten vensters onder natuurstenen latei, twee getoogde vensters en galmgaten onder natuurstenen latei met rondboogjes. In de gevel aan de kerkzijde ontbreken de vensters. Het uurwerk uit 1905 is van G. de Loozer te Leeuwarden: vier identieke wijzerplaten met Romeinse cijfers tussen pilasters met wangen onder fronton. De voluutdecoratie op de wangen is een herhaling van die op de klauwstukken boven de entree.

In de toren is een gevelsteen aangebracht met het opschrift 'Den 3 junij 1801 heeft Maïke H. Wadman gelegd den eersten steen. De bestuurders van dit Toorenwerk geweest zijn Hen hr. F. Wadman Oege Aukes als voogden van Tietsjerk maar door 't versterven van dees laatst is verkoosen Gerijt Andrijsen zijn plaats.' Deze steen refereert aan de oude klokkentoren die in 1905 door de huidige werd vervangen.

INWENDIG rust het tongewelf van het schip op een geprofileerde lijst boven kleine consoles. Boven het koor een meloengewelf in drie segmenten. Monumentale oudere interieuronderdelen in het verder gemoderniseerde interieur: torenklok uit 1608; achttiende eeuwse eikenhouten spreekstoel en doophek; orgel met hoofdwerk en bovenwerk uit 1887 van Bakker en Timmenga uit Leeuwarden. Opvallend zijn verder de Tien Geboden borden in de transeptarmen met vergulde letters op zwarte ondergrond binnen een fraaie lijst.

Waardebepaling

Het in oorsprong achttiende eeuws kerkgebouw met preekstoel, doophek en orgel, dat in 1892 een eind negentiende eeuws aanzien heeft gekregen, en de toren uit 1905 met torenklok uit 1608 zijn van algemeen cultuur- en architectuurhistorisch belang:

- vanwege de Neo-Renaissance bouwstijl en ornamentiek van met name de toren;
- vanwege de regionale uniciteit van de toren;
- vanwege de hoge mate van gaafheid;

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

- vanwege de aanwezigheid van de achttiende eeuwse preekstoel met doophek, het orgel uit 1887 en de torenklok uit 1608;
- vanwege de beeldbepalende betekenis voor het aanzien van het dorp Tytsjerk.

Hoofdcategorie

Religieuze gebouwen

Subcategorie

Kerk en kerkonderdeel

Functie

Kerk